

הלכות יום הכפורים סימן תרד תרה עא כאר הגולה

תענית (ג) תלום (מהרי"ל). ואם נדר להתענות בו, עין לעיל סימן תקע סעיף ב: **ב (ג)** באין נופלים על פניהם בערב יום הכפורים: הנה גם אין אומרים (ד) 'למנצח' ומזמור לתודה⁽¹⁾ (מהגיס). גם אין אומרים קדם עלות השחר הרבה עליחות, ויש מקומות נוהגים להקרות בקליחות, והפל לפי המנהג. ולענין אמירת 'אבינו מלכנו' בערב יום-כפור יש בי' מחלקת בין אחרונים, ומנהג עירי שלא לאמרי, כי אם כשתל יום-כפור בשבת שאין אומרים בו 'אבינו מלכנו', או אומרים אותו (ה) ערב יום-כפור (ג) שחרית:

תרה מנהג פרות בערב יום הכפורים, וכו' סעיף אחד:

א כמה שנוהגים לעשות בפרה בערב יום-כפור לשחט תרגול על קל בן זכר ולומר עליו פסוקים, **(א)** יש למנע המנהג: הגה ויש מהגאונים שקבחי מנהג זה, וכן קבחו אותו רבים מן האחרונים, וכן **(ב)** נוהגין בכל מדינות אלה ואין לשנות פי' הוא **(ב)** מנהג ותקין. ונוהגין לקח תרגול זכר לזכר, ולנקבה ולקחין תרגולת **(בי' בשם חשבין)**. ולקחין למעשרת **(ג)** **(כ)** שני תרגולים, אולי הלד זכר. ויבחרין

א הוסיף בחשובי ואחרות ימים קשב קרבין

כאר היטב

בנכות דף ח. וענין ידאחרי: **(ג) תלום.** מה"א העלה דאם מתענה צד סעודה המפסקת ליבא אסורא, ע"ש. והשל"ה אוסר להתענות כלל, עמ"א. ואם טעה והתענה כל היום, צריך למיתב תענית לתעניתו כמ"ש סימן תקסח ס"ה. וט"ז קרב דאי' למיתב תענית לתעניתו אחר יו"כ ע"ו, עין סימן רפח. והרב בית-יעקב כתב שצריך למיתב תענית לתעניתו אחר יו"כ ע"ש. ועין סימן רפח מש"ס, ועין ידאחרי. כתב של"ה: הנהגים שלא לאכל בשר כי אם במים שא"א תנחן, או במקומות שאין מרבדים בקליחות באשמת אי"כ גם הלילה י"ט ומפר לאכל בשר בלילה, אבל במקומות שפרגין באשמת בקליחות או לא פוזקין הלילה ל"ט ואסור לאכל בשר ע"כ. וכתב מה"א: ומ"מ ע"ש, והא בכל פעם שמתענים הלילה ל"ט אין מפלין בטענה שלפניו והקא נופלין ש"מ דאין פוזקין הלילה ל"ט, ולכן גיל דוקא מי שאובל בלילה מפש אבל אם אוכל קדם

ב (ג) אין נופלין על פניהם⁽¹⁾. ונוהגין לעשותו קצת כמו יום טובי⁽²⁾: **(ד)** 'למנצח' ומזמור לתודה⁽³⁾. 'למנצח', משום דכתוב בה 'יום צרה', ומזמור לתודה, דכזמן הפית תהא אסור להקריב שום קרבן הנאכל בערב יום-הכפורים, דממעט זמן אכילתו, שהיו על-פלפנים כל הקרבנות נאכלין ליום ולילה שלאחרי, ויום-הכפורים אי אפשר לאכל⁽⁴⁾ **(ג)** ונמצא מביא לידי פסול: **(ה)** ערב יום-כפור שחרית. אבל במנהג (י) אין אומרים אותו בכל גוה:

א (א) יש למנע המנהג. משום **(ב)** חשש דרכי האמרי⁽⁵⁾: **(ב)** מנהג ותיקון⁽⁶⁾. ויחשב **(ג)** שפל מה שעושי' לעוף הנה, הכל הנה ראוי לבוא עליו, ועל-ידי השוכחו הקדוש-ברוך-הוא מסלק העונה מעליו ונתקיים דגמחו בעוף הנה, וכן קבחו הראשונים טעם הקרבן הקא על השוגג, וטוב לשחטו **(ג)** באשמת אחר הסליחות, כי אז נתקיים גוברים, **(ד)** ולכן יש לבעל-הבית להזמין אבוקה, לפי שאין שוחטין בלילה פי' אם לאור האבוקה. ויש שעושה אוהן אחר הפלת שחרית ועין א"ר. ודמקום **(ה)** שמתקבצים הרבה ביחד ודוחקין זה את זה, והשוחטים נעזרים פל הלילה בפנים ועופים ואינם מרגישים פסכין מפני רב העבודה, ויכול לבוא לידי אסור גבלה⁽⁸⁾, טוב יותר לשחט הפרות יום או יומים קדם יום-הכפורים, כי פל עשית-מיתשובה הוא זמן לכפרה⁽⁴⁾ **(פמ"ג, ע"ש)**, או שיתכבו **(ו)** על

(א) ויחשב זה לא יאמר גסכן פרשת קרבנות בערב יום-כפור⁽¹⁾, אבל פרשת עולה קטר, שאינו נאכל נח"א: **(א)** מגן-אברהם: **(ב)** בית-יוסף: **(ג)** כנגמת ד' מיתות בית-דון, שארלו לעוף אחר שחיתה⁽⁸⁾ הוא קעין סקילה, ומה שעושה חופפו בצנאר ושוחטו ומתכין אותו באש הוא דגמא שרפה תרגו ותנן **(מהרי"ל)**: **(ג)** מגן-אברהם של"ש קבלה: **(ד)** משה-אפרים: **(ה)** חיי-אדם: **(ו)** חיי-אדם: **(ז)** משה-אפרים: **(ח)** מגן-אברהם: **(ט)** שם:

שער הענין

(ג) ומשעם זה לא יאמר גסכן פרשת קרבנות בערב יום-כפור⁽¹⁾, אבל פרשת עולה קטר, שאינו נאכל נח"א: **(א)** מגן-אברהם: **(ב)** בית-יוסף: **(ג)** כנגמת ד' מיתות בית-דון, שארלו לעוף אחר שחיתה⁽⁸⁾ הוא קעין סקילה, ומה שעושה חופפו בצנאר ושוחטו ומתכין אותו באש הוא דגמא שרפה תרגו ותנן **(מהרי"ל)**: **(ג)** מגן-אברהם של"ש קבלה: **(ד)** משה-אפרים: **(ה)** חיי-אדם: **(ו)** חיי-אדם: **(ז)** משה-אפרים: **(ח)** מגן-אברהם: **(ט)** שם:

הלכות יום הכפורים סימן תרה תרו

(ד) בתרנגולים (ג) לבנים, על דרך שנאמר אם יהיו חטאיכם בשנים בשלג ילבניו. (ה) ונהגו לפנ הכפרות לעניים או לפדותן (ו) במזון שנותנים לעניים (מחילת). וגש מקומות שנותנים לילך (ז) על הקברות והקברות (ח) בצדקה, והכל מנהג גסה. ויש להסמיך שחיטת הכפרות מיד לאחר שהחזירו עליו (ו) (ח) וסוף דברו עליו, דמות הקרבן. (ט) וזרקין בני מעיהם על הגגות או בקצר, מקום שהעופות יכולין לקחת משם (טו):

תרו שיפסיד אדם חברו בערב יום הכפורים, וכו' ד' טעיפים :

א *עברות שבין אדם לחברו אין יום הכפורים מכפר עד שיפסיקנו. ואפלו לא הקניטו אלא בדברים (א) צריך (ב) לפסו. ואם אינו מתפייס בראשונה. (ג) *יחזור וילך פעם שניה ושלישית יוכל פעם יקח עמו שלשה אנשים. (ד) ואם אינו מתפייס בשלשה פעמים, (ה) אינו זקוק לו. (מיהו). יאמר

א *שאר יומא פיה
ב טעמא דבר שם
ג בקרא ס"ג א מימא
דב חזקא שם

באר היטב

התורה חייב לכל חי, עין מט"מ: (א) לבנים. ומ"ט אין לחור אחד לבנים הנקרא דמרי בעין דרכי האמר, אלא אם ידפון לו לכן יקח, ב"ח. ואם אין לו הרגול יקח שאר בע"ח ודגים אבל לא תורים ובני-יונה ודאוי להקריב ונדאה פמקדיש קדשים בחוץ, מ"א, ע"ש: (ד) בממון. וזה טוב יותר מהנותן לעני תרנגול, דיתבילי, של"ה ובהר"ל. והנחה לפנ מעשר לא יקח זה הדיון מעשות מעשר אלא ממועות עצמו, של"ה: (ה) בצדקה. והצדקה שנותנים שם היא פדיון הכפרות, לבוש. ואם-כן ראוי לתת כפי צורך הכפרות שלש לו, מ"א. ונ"ל דא"ל תחלות שם רק מה שמקדש מקדמונים, אמת דא"א תתנו, מ"א. ונ"ל ג"כ דה"ה בערה: (ו) וקמף. וט"ו כשב דיש למנע דבר זה, דנראה פמקדיש קדשים בחוץ, ע"ש: (ז) וזרקין. שדרך

התורה חייב לכל חי, עין מט"מ: (א) לבנים. ומ"ט אין לחור אחד לבנים הנקרא דמרי בעין דרכי האמר, אלא אם ידפון לו לכן יקח, ב"ח. ואם אין לו הרגול יקח שאר בע"ח ודגים אבל לא תורים ובני-יונה ודאוי להקריב ונדאה פמקדיש קדשים בחוץ, מ"א, ע"ש: (ד) בממון. וזה טוב יותר מהנותן לעני תרנגול, דיתבילי, של"ה ובהר"ל. והנחה לפנ מעשר לא יקח זה הדיון מעשות מעשר אלא ממועות עצמו, של"ה: (ה) בצדקה. והצדקה שנותנים שם היא פדיון הכפרות, לבוש. ואם-כן ראוי לתת כפי צורך הכפרות שלש לו, מ"א. ונ"ל דא"ל תחלות שם רק מה שמקדש מקדמונים, אמת דא"א תתנו, מ"א. ונ"ל ג"כ דה"ה בערה: (ו) וקמף. וט"ו כשב דיש למנע דבר זה, דנראה פמקדיש קדשים בחוץ, ע"ש: (ז) וזרקין. שדרך

באר הגולה

* יחיד יחיד וכו' ובכל פעם וכו'. הנה מלשון הטור ושלחן ערוך משמע שמתקן בפנים ראשו שמקבש מחילה ביה עמו שלשה בני אדם, אבל מלשון הרמב"ם שנתן דכפעם הראשון ילך בעצמו אליו ויחל לו, ואתר-ף ילך שלש פעמים⁽¹⁾ וילך עמו שלשה בני אדם ולדבריו הוא דאמר בגמרא: הטבבש מוטו מהטור אל יקבש

חז"ך, שם מלאך המלכה על הסיים: (ד) בתרנגולים לבנים. ומכל מקום אין לחזור אחרי לבנים דנקא, כמו שנתנוגין אנשים שמתדיין אחריהם ביומם ונותנים בקרבן. והוא מדרכי האמר וזק עכו"ם⁽²⁾, אלא אם יבוא ממילא לקנות במקום שאר תרנגולים יקנה א"תו ולא יאמר פלוני⁽³⁾. [אחרונים]. כתבו האחרונים: אם אין לו תרנגול⁽⁴⁾ יקח אנו או שאר בעלי חיים (ה) שאינם ראויים להקריב למזבח⁽⁵⁾, ויש אומרים אפלו דגים⁽⁶⁾: (ה) ונהגו לתן. כמו שכתוב ונתקטף בצדקה פקד וכו'. וקאמת לפדותן טוב יותר (ז) שלא יתבטלו העניים שיאמרו: זה נתן צונותי על ראשו ושלחו אלי. (ח) ואם ירדע בו שלא יתבטלו, יכול לתן לו העופות עצמם, שלפעמים נהנה יותר, שהוא נהנה שאין צריך לטרו: (ו) בממון שנותנים וכו'. רוצה לומר, שיצריך (ז) דמי שרואי הכפרות שישחטן ויחלק דמי העוה לעניים, (ט) ונהגו אם היכלת בידו. וכתבו האחרונים, דמי שפודה אותו ויש בידו מעות מעשר שלו לא יפדה בהם, רק במעות של חלין: (ז) על הקברות⁽⁸⁾ ולהקברות. ויכול לתן (ט) זה ממועות פדיון הכפרות. (י) ואין להקברות שם בתחלה, רק מה שמקדש מהקדמונים⁽⁹⁾, שהרי אין אמרים היום שתתנוג⁽¹⁰⁾: (ח) וקמף דברו עליו. ויש שכתבו (י) שיש למנע דבר זה, ונדאה פמקדיש קדשים ושיחטן בחוץ. (ט) ואחרים קרבו שאין לחש לנה, פינן שהתרנגול אינו ראוי למזבח⁽¹¹⁾: (ט) וזרקין. שדרך התרנגולים לזון מן הגול, ובני המעעים⁽¹²⁾ הם הכלים הראשונים שמקבלים הגול. (כ) לכן מרחיקין עצמם מלאכלם, כדי לתן אל לבו להרחיק מן הגול, (כ) וגם משום דתמניית, קשם שמרחם על הכריות לפרנסן ירחמו עליו מן השמים:

א (א) צריך לפסו⁽¹⁾. דגם בזה עבר על אסור דאונאת דברים⁽²⁾. (ב) והנה, אר-על-פי שגם בשאר ימות השנה מחיב לפסו למי שפשע בנגדו⁽³⁾, מכל מקום אם אין לו פנאי הוא ממתין לפסו על יום אחר, אבל בערב יום הכפורים מחיב לתקן הפלה⁽⁴⁾ כדי שישהה מכל ענותיו⁽⁵⁾, כדכתיב "כי ביום הזה יכפר עליכם מפל חטאתיכם וגו'", וכל-שכן אם יש בידו (ג) מן הגול ואינאה וכל דבר הנוגע בממון ירצה להקפד⁽⁶⁾ ודנהו המקטרג הגדול על האדם, כמו שאמרנו ח"ל: קאה מלא ענוה, מי מקטרג? גול מקטרג בראשן. ואם יש לחבדו בידו ממון שיש לו תביעה עליהם יודיענו, אר-על-פי שהבדו לא ידע מזה קלל, ועל-פל-פנים יסדר לפני הרב ומורה צדק הענין בשלמות ובקאמת בלא שקר, ולשאל האיר להתנהג. כללו של דבר, כל דבר שבממון לא יסמך על הוראתו, כי היצר הרע יש לו תדורים הרבה [ח"א]: (ב) לפסו. וכתבו (ג) שאלך בעצמו אליו⁽⁷⁾, ולא ישלח תחלה אמצעי שיצאה לקבל פייסום, ואם קשה עליו לילך בעצמו תחלה, או שיודע שיותר קרוב הפייסו על-ידי איש אמצעי שימתן ביניהם, יכול לצפות על-ידי אמצעי⁽⁸⁾: (ג) יחזור וילך. ויפסיקו בכל פעם (ד) במין דצוי אחר. ובשעת צנשת מחילה צריך לפרט מה שחטא לחברו⁽⁹⁾, אם לא כשיודע שהבדו יתבטל מזה פשיטת החטא, אנו לא יפרט איתו⁽¹⁰⁾. (ה) ומי שהוא מבקש מחילה מרבים בכלל, אינו יוצא אם יודע שצוה לאיזה יחיד בפרט: (ד) ואם אינו מתפייס בשלשה פעמים⁽¹¹⁾. רוצה לומר באפן זה, על-ידי רביי אנשים⁽¹²⁾: (ה) אינו זקוק לו⁽¹³⁾. ואם רצה לפסו יותר, (ו) בשאי, אם אין שם פינן המורה:

שער הצדקה

(א) מגן אברהם: (ב) שם: (ג) מטה אפרים: (ד) מגן אברהם: (ה) פשוט: (ו) מגן אברהם: (ז) שם: (ח) ט"ו: (ט) אליה רבה והגרי"ז: (י) חיי אדם: (כ) ט"ו: (כ) מטה אפרים: (ג) ונדאה פשוט דבאסור גול ואינאה וכו' האי גונא דידוע שהוא לא הנתק לצוה ד'השבים את הגולה', אין רשאי להמתין עד ערב יום הכפורים, דכל שעה ושעה יש עליו חיוב צוה זו דהוא קסוננו של לאו, ודמקא דכל צוה דאורייתא שחייב ח"ל לעשותו בבוא זמנו, כמו לוב ובכח הדמיון וקריאת שמע וכדומה, וכל-שכן מה שעבר מתחלה על לאו דאורייתא: (ג) עין כד"ח בשם עין-יעקב ופרי הדש ואלהיה רבה ומטה אפרים: (ד) אחרונים: (ה) מטה אפרים: (ו) ב"ח ומגן אברהם ותפ"א, ולא פרי הדש:

הלכות יום הכפורים סימן תרה תרו

ביאורים ומוספים

19) וכשעושה בפרות בדגים, כתב המקור חיים (למעל ההוות יאיר, ס"א) שאם יכול להבחין בהם בין זכר לנקבה, יש ליקח זכר לזכר ונקבה לנקבה.

[משנ"ב ס"ק ז]

גל סקקרוחט¹⁹ וכו', דק מה ששקטד מסקדמוניס¹⁹, ששגרי אין אוקרים היום פתנוק¹⁹.

20) בביאור מעלת התפילה והאופן בו יש להתפלל בבית קברות, ראה מה שכתב לעיל (ס"י תקפא ס"ק כו), ולגבי תפילה בבית הקברות של נכרים, ראה מה שכתב לעיל (ס"י תקעט ס"ק יד), ולענין בניית נדה לבית הקברות, ראה מה שכתב לעיל (ס"י פח ס"ק ז) ובמה שכתבנו שם. ולענין נטילת ידים לנכנס לבית הקברות ולירצא ממנו, ראה מה שכתב לעיל (ס"י ד ס"ק לט ומב-ג).

21) ולענין אמירת שאר דברי קדושה [שאינם תחינות] בבית הקברות, ראה לעיל (ס"י עא ס"ק טו-טז), ובמה שכתבנו שם.

22) אמנם, לגבי ערב ראש השנה [שגם בו אין אומרים תחנון], כתב הרמ"א לעיל (ס"י תקפא ס"ד) שיש מקומות שנהגו לילך לבית הקברות ולהרבות שם בתחינות.

[משנ"ב ס"ק ח]

פין שהתנגול אינו ראוי לפתחה²³.

23) אמנם, הביא הט"ז (ס"ק ג) ראה שגם בבעל חי שאינו ראוי למזבח נראה הדבר כשהיית קדשים בחוץ, מדברי השו"ע לעיל (ס"י תסט ס"א) שאסור לומר על בהמה יבשר זה לפסחו, לפי שראה הדבר במקדישה לקרבן פסח ונמצא אוכל קדשים בחוץ, ומבואר במהרי"ל [הובא במשני"ב שם (ס"ק ב)] שהאיסור נהג גם בבעלי חיים שאינם ראויים לקרבן פסח, ובל שכן כאן שלא רק אומר שיהיה לקרבן, אלא עושה עניני קרבן, וראה בא"ר (ס"ק ב) מה שכתב לחלק בין הנונים.

הובא (ארחות רבנו ח"ב הוספות עמ' יד) שהחז"א והגר"י קניבסקי לא סמכו ידיהם על הכפרה.

[משנ"ב ס"ק ט]

ובני המעים²⁴.

24) ומה שכתב הרמ"א 'בני מעיים' כתב המג"א (ס"ק ו) בשם הטור שהכוונה גם לכבד ולכליות, שגם הם בכלל הבני מעיים, וכן כתב המטה אפרים (ס"י"ב) לענין הכבד. אולם מסתימת דברי המשני"ב [וכן ממה שכתב 'שחן הראשונים לקבל מן הגולן' משנוע לכאורה שאינו סובר כך, ואכן, בשרית פאת שדך (ח"א ס"י נט) כתב שממה שכתבו הפוסקים בבתם 'בני מעיים', משמע שמנהג הקדמונים הוא שזורקים רק את הבני מעיים עצמם.

סימן תרו

שיפ"ס אדם חברו פערב יום הכפורים

[משנ"ב ס"ק א]

צריך לפי¹ וכו', דאוקא דכריס² וכו', למי שפשע כגנוד³ וכו', מהיב לתקן הכל⁴ פדי שישחר מפל צנותי⁵ וכו', וכל דקר הנוגע בקמון יקאה לתק⁶.

1) ובלא מחילת חבירו, כתב בספרו חפץ חיים (הלכות לשון הרע כלל ד ס"י"ב) שגם יום המיתה אין מכפר לו, וכן כתבו המנחת המשך בעמוד הבא

[משנ"ב ס"ק ד]

שפתיך אין אוקרים ביותר נותנין ביקר¹⁴ וכו', דהק צנו"ס¹⁵ וכו', ולא יאמר בלו"ס¹⁶ וכו', אם אין לו פתגול¹⁷ וכו', שצ"ס ראויים לתקנה לפתחה¹⁸, נ"ש אוקרים צפלו דג"ס¹⁹.

14) ומה שכתב שישתנין ביוקר, מבואר במחצה"ש (ס"ק ג) שאין האיסור במה שנתנין ביוקר אלא במה שמחזרים אחריהם, ונקט כן רק משום שבומן הבי"ח כך היה מנהגם שהיו מחזרים אחריהם ונותנים עליהם דמים יקרים.

15) וכמו שאסרו (משנה עבודה זרה יג, ב) למכור תרגול לבן לנכרי המחזר לקנות, משום שרצונו בכך לצורך עבודת כוכבים.

16) כוונתו [כמבואר במחצה"ש שם על פי הגמ' בעבודה זרה יד, א], שאסור גם לבקש כאהת תרגול לבן ותרגול שחור, ומותר רק לבקש תרגול סחם.

17) ובטעם הדבר שלוקחים לכתילה תרגול ולא שאר בהמה וחיה, כתב הטור בשם תשובת הגאונים, שהוא משום שהתרגול מצוי בבית חזר מכל בהמה חיה ועוף, ועוד, שהתרגול שמו 'גבר' כמובא בגמ' (יומא כ, ב), ולכן תמורת גבר בגבר עדיפה ומועילה יותר [וכן כתב בספר שער הכוונות ענין יום כיפור, שעל פי הקבלה יש לקחת תרגול ששמו 'גבר'].

18) בטעם הדבר שאין לקחת בעלי חיים הראויים להקרבה, כתב המג"א (ס"ק ג) שנראה כמקדיש [ושוחט] קדשים בחוץ. והכתי ופלתו (ס"י ה ברתו ס"ק ט) הוסיף לבאר, שכיון שאומר יזו כפרתי, משמעות לשונו שהוא לשם קרבן עולה המכפר, דומה הדבר למה שכתב השו"ע (י"ד ס"י ה ס"א-ב) שהשוחט מיני בעלי חיים הראויים להקרבה לשם קרבן הבא בדרך ונדבה, שחיטתו פסולה, כיון שנראה הדבר כשוחט קדשים בחוץ [ואף על פי שכתבנו לעיל (הע' 13) בשם העיקר תפילה, שלשון כפרה האמור כאן אינו מלשון 'כפרת עון', עי' האלף המגן (ס"ק ד בהערה) לבאר בכוונת הכתי ופלתו, שמי"מ לפי הבנת ההמון הוא מלשון כפרת עון], ומצינו עוד כעין זה בשו"ע לעיל (ס"י תסט ס"א), שאסר לומר על בהמה יבשר זה לפסחו, לפי שנראה הדבר כמקדישו לקרבן פסח ונמצא אוכל קדשים בחוץ.

ומשמעות דברי המשני"ב, שהאיסור לקחת בעלי חיים הראויים להקרבה הוא גם בשאינו סומך ידיו עליהם, שהרי לא תלה את הדבר בידון שהביא להלן (ס"ק ח) האם יש לסמוך ידיו על הכפרה או יש להימנע מכך [שלא כמו שכתב השו"ע הרב (ס"א), ציין בשערי צדק להלן ס"ק יט] שמה שנראה הדבר כשוחט קדשים בחוץ הוא משום שסומך עליה, ומשמעות דבריו דייק הכף החיים (ס"ק כא), שבמקום שנהגו שאין סומך עליה מותר לקחת בעלי חיים הראויים להקרבה].

ולגבי תורים ובני יונה, כתב המג"א (שם) שאין לקחתם לעשיית כפרות, כיון שגם הם נחשבים כראויים להקרבה [וכך היא משמעות סתימת המשני"ב], ושלא כמו שהסתפק הרעיק"א (על המג"א ס"ק ג) בדעת הלו"ש (ס"א), שיתכן שהכשיר לקחת תורים ובני יונה כיון שאין יונם בשחיטה אלא במליקה.

והאיסור לקחתם, כתב הרעיק"א (שם) שהוא דוקא בתורים גדולים ובני יונה קטנים, שבומן זה הם ראויים להקרבה, מה שאין כן בתורים קטנים ובני יונה גדולים שהם פסולים להקרבה, מותר לקחתם, וכן מבואר בכרתי ופלתו (שם).

וכן באופן שהם 'מחזרי אבר', כתב הפמ"ג (א"א ס"ק ג) שכיון שהם פסולים להקרבה, יכול לקחתם, וראה מה שתמה עליו הדעת תורה (ס"ב ד"ה ומ"ש מג"א) ונשאר בצ"ע.

הלכות יום הכיפורים סימן תרה תרו

ביאורים ומוספים המשך

נגרם לו נזק מכך, הסתפק בספרו חפץ חיים (הלכות לשון הרע כלל ד באר מים חיים ס"ק מח) האם כבר עתה מחוייב לפייסו, או שרק אם אכן יגיע לו הדיק יתחייב לפייסו, ועתה די במה שיעשה תשובה בין אדם למקום, ומשאר בצ"ע, וס"י, שעל כל פנים באופן זה טוב יותר שיסבב שלא יגרם שום נזק לחבירו, וכגון שילך אל האישי שסיפר לו ויוציא את הענין מדעתו.

אולם לענין איסור רכילות, כתב שם (הלכות איסורי רכילות כלל ד באר מים חיים ס"ק ד) שמיד כשקיבל השומע את דבריו, צריך לפייס את חבירו שעליו דיבר הרכילות אף שהשומע עדיין אינו מתקוטט עמו על כך, וביאר, ששונה סיפור רכילות משמתמא יבוא לעתיד לדי די הדיק או מריבה, ולכן כבר עתה צריך לפייסו (או להתאמץ להוציא את השנאה מלב האישי שסיפר לו).

4) ואף על פי שהחייב לתקן הכל הוא רק בערב יום כיפור, כתבו החיי אדם (כלל קלח ס"ה) והקצושי"ע (סי' קבח ס"ד) שמ"מ אין להמתין מלפייס את חבירו עד ערב יום כיפור, אלא יקדים את הדבר לערב ראש השנה (כיון שנהגו לעשותו יום תשובה).

5) טעם נוסף כתבו הטור והלבוש (ס"ב), כדי שיהיה לב ישראל שלם אחד עם חבירו, ועל ידי זה לא יהא לשטן מקום לקטרג עליהם, ויאמר השטן לפני הקב"ה שישראל דומים למלאכי השרת שיש שלום ביניהם (וראה במקור חיים (לבעל החות יאיר, ס"א) ובשפת אמת (יומא פז, ב ד"ה איקפד) שכתבו שמערב יום כיפור יש חיוב להתפייס האחד עם חבירו ולבקש ממנו מחילה גם אם חבירו מקפיד על דבר שאין ראוי להקפיד עליו, והערת צבי (ס"ק א) כתב, שבערב יום כיפור צריך לבקש מחילה מחבירו גם בשודיע שלא חטא כנגדו, כדי שיהיה לב האחד שלם עם חבירו, וכן כתב הערוך השלחן (ס"ד) שיש אנשים שנהגו לבקש מחילה מחביריהם בערב יום כיפור גם כשלא חטאו כנגדם כלל, משום שחששו שמה על כל פנים פגעו בכבודם, וביאר בכך את מה שכתב הרמ"א להלן סי' שנהגו לבקש מחילה בערב יום כיפור).

6) ובנוסף לכך שצריך להשיב את ממונו שחייב לו, כתב הרמב"ם (פ"ב מהל' תשובה ה"ט) שצריך גם לפייסו כדי שימחול לו, וביאר הכף החיים (ס"ק ז) על פי הגמ' (בבא קמא צב, א), שהיינו על הצער שגרם לו.

אכן התבאר בלחם משנה (פ"ה מהל' חובל ומוק ה"ט) על פי דברי הרמב"ם (שם), וכן כתב השו"ע הרב (חרי"מ הלכות מוקי גוף ונפש ס"ז), שהיינו דוקא במי שגזל את ממונו חבירו, מה שאין כן מי שהזיקו, מתכפר לו על ידי שישלם את נזקו ואינו צריך לפייסו, וביאר הלחם משנה, שאין צער של הניזק מרובה כמו של הנזול, ועוד, שהגולן נהנה מהעבירה מה שאין כן המזיק, ובספר תוספת יום הכיפורים (יומא פה, ב ד"ה עבירות) כתב, שמ"מ גם באופן שמוזק את ממונו חבירו, אם מתכוון בכך לצער, צריך לפייסו, וכמו לגבי גולן (וכתב הסמ"ג (מצות עשה ע), שאף שבשהזיק את ממונו חבירו אינו חייב לפייסו, מ"מ מצוה עליו לפייסו).

ולבקש מחילה מהנגב בלא שמוחיעו את שמו, וכגון במכתב וכדו', צידד בשו"ת אגרות משה (חרי"מ ח"א סי' פח ד"ה ומה ששאלת באות טו) שמועיל, שאמנם אמרו בגמ' (יומא פז, ב) שהפסוק (משלי' כח יג) 'מכסה פשעיו לא יצליח' אמור לגבי בין אדם לחבירו, וביאר הרמב"ם (פ"ב מהל' תשובה ה"ה) שכשמתגאה ומכסה את חטאו אין תשובתו שלימה, ולפי זה לכאורה טוב יותר לגלות את שמו, מ"מ לפי פירוש רש"י שם (ד"ה עבירות) שטעם דברי הגמ' הוא משום שעל ידי זה שיפרסם את חטאו לרבים הם יבקשו מחבירו שיסלח לו, וכן כתב הסמ"ג (על הרמב"ם שם) ולפי המשך בעמוד הבא

הינך (מצוה שסד אות לב) והחיי אדם (כלל קמג ד"ה וביותר). והוסיף המנחת חינוך, שאף אם חבירו ימהל לו לאחר מותו, יקבל את עתשו כיון שאין כפרה למתים, וס"י, שמ"מ יתכן שיוקל עונשו בכך [אולם ראה מה שכתב הרמ"א לקמן (סי' תרכ"א ס"ו) שביום כיפור יש כפרה גם למתים].

ובעבירות שבין אדם לחבירו שעבר בהן גם על עבירות שבין אדם למקום (וראה בה"ע הבאה, האם בכל עבירה שבין אדם לחבירו יש חלק נוסף של בין אדם למקום), כתבו הפרי"ח (ס"ק א ד"ה ומ"ש אין, בשם המהרי"ש גרמזיאן) והפמ"ג (משב"ז ס"ק א), שכל זמן שלא פייסו ולא נתקן החלק שבינו לבין חבירו, גם החלק בעבירה זו שבינו למקום לא התכפר לו, וכן כתבו המנחת חינוך (שם) והחיי אדם (שם), והוסיפו, שאף סדר הדברים מעכב, שתחילה צריך לפייס את חבירו ולתקן בכך את החלק שבינו לחבירו, ורק לאחר מכן לשוב בתשובה על החלק שבינו למקום, שכל זמן שלא תיקן את החלק שבינו לחבירו, אין מועילה תשובה על החלק שבינו למקום [וביאר החיי אדם שתשובתו היא בגדר 'טובל ושרץ בידו'].

ובאופן שהנפגע אמר בפיו שהוא מוחל, ובלבד לא מחל, דעת החו"א (חוט שני יום כיפור עמ' ק) שאינו מועיל, שאף על פי שירבים שבלב אינם דברים, זה דוקא ברבים שיעקרום בפה, מה שאין כן במחילה שיעקר ענינה הוא בלב, שיסיר מליבו את הקפדתו עליו, לא שייך דין זה. [אמנם, ראה בספר הזכרון אבן ציון (עמ' תקמב) מה שכתב הגר"ר גרונובסקי בשם הגרש"ז מקלם, שגם בענין מחילת חבירו 'דברים שבלב אינם דברים', ואם מחל בפיו די [בין].

ולגבי בקשת מחילה מקטן, דעת הגר"ש אלישיב (אשרי האישי ח"ג פ"ב אות ד) שאם פגע בו, אין מועילה מחילת הקטן, שהרי קטן אינו בר מחילה, והוסיף, שמ"מ יבקש ממנו מחילה [מפני הנמנה], ולכשימחיל, יבקש שוב. מאידך, דעת הגר"י קרליץ (חוט שני שם עמ' קא) שמחילת הקטן מועילה, ואף על פי שבדיני ממונות אין מועיל מה שהקטן מחל ויכול הוא לחזור בו, מ"מ לגבי חטא שביין אדם לחבירו, שענין המחילה הוא מה שמסיר את הקפדתו מליבו, מועילה מחילה גם בקטן (והוסיף, שבמה שמפייס את הקטן נחשב הדבר כתשובת המשקל על מה שחטא כנגדו, ומתכפר עונו על ידי זה, וכמו שהובא בדברינו להלן (הע' 8) לגבי פיות אדם גדול].

ובאופן שהנפגע חלה בנפשו ושוב אינו בדעתו, דעת הנרו"ש אלישיב (אשרי האישי שם) שאין מועילה בקשת מחילה במצב זה, ולכשיפטר מהעולם יביא על קברו עשרה אנשים ויבקש מחילה בפניהם [כמו שכתב השו"ע להלן (ס"ב)], וביאר, שכשהנשנה בגוף של חסר דעה אי אפשר לבקש ממנה מחילה, אבל לאחר שיצאה מהגוף ניתן לבקש ממנה מחילה.

2) ואף על פי שהמקניט את חבירו עובר באיסור תורה של אונאת דברים, מ"מ כתב לקמן (סי' תרו ס"ק יג) בשם הפמ"ג (שם משב"ז ס"ק א) לענין הרוצה לשוב ולהתוודות על מה שהתוודה ביום כיפור שעבר, שרק לגבי חטאי גניבה וגזילה וכדו' נחשב הדבר גם כחטא שבין אדם למקום, ולפיכך אף על פי שמהל לו והשיב את הגזילה, שב ומתוודה על כך לעלם, מה שאין כן לגבי הקנטת חבירו בדברים או עני המהפך בחררה, מאחר שביקש מחילה מחבירו והתוודה ביום כיפור, אין צריך לשוב ולהתוודות על כך [כיון שנחשב הדבר רק כחטא שבין אדם לחבירו]. ובשעה"צ שם (ס"ק יג) הוסיף, שיתכן שאפילו פעם אחת אין צריך להתוודות על כך, ודי במה שפייס את חבירו. וראה מה שכתבנו במשני"ב שם.

3) ולענין המספר לשון הרע על חבירו וקיבל השומע את דבריו, ויתכן שלעתיד יגרם על ידי זה נזק לחבירו, אמנם עתה עדיין לא

הלכות יום הפפורים סימן תרה תרו

ביאורים ומוספים המשך

אמנם, לגבי המספר לשון הרע על חבירו וגרם לו על ידי זה מק, וחבירו אינו יודע מכך, כתב בטפרו הפץ חיים (הלכות לשון הרע כלל ד ס"ב) שצריך לגלות לו מה שעשה כנגדו ולבקש מחילה על כך [אף על פי שלכאורה על ידי זה יגרם לו צער והרי זה כגרימת בושה שאסר המשניב, וכנ"ל], וביאר הגר"ז קרליץ (חוט שני יום כיפור עמ' ק) שדבריו שם הם באופן שאינו גורם לו צער בכך, כגון שכבר עבר זמן רב מאז ועתה אינו מרגיש שום צער מזה, או שיוודע שדיברו עליו אך אינו יודע מי דיבר עליו, אבל באופן שעל ידי זה יגרם לחבירו צער, בדאי שלא הותר לו הרבר, וכמו שכתב המשניב כאן שכשהנפגע יתבייש אם יפרט לו חטאו, אסור לו לפרט, וכן ביאר בש"ת או גרברו (ח"ו סי' טו) [אלם ראה מה שהובא במכתבי החפץ חיים (כתבי הגר"א קאסאווסקי) שאכן נחלק הגר"ס על החפץ חיים בדבר, אמנם יש לדון בכך ממה שכתב כאן לענין גרימת בושה].

[משנ"ב ס"ק ד]

מתפס בשלשה פעמים⁽¹¹⁾ וכו', על-ידי רבוי אנשים⁽¹²⁾.

(11) ובאופן שהחוטא אמר רק לשון של 'אני מבקש מחילה וכו', דעת הגר"ש אלישיב (אשרי האיש ח"ג פ"ב אית ט) שאינו נחשב כמעשה 'פיוסי' כלל, ואינו יוצא ידי חובה בשלש פעמים, וכן אם לא ימחול לו חבירו, לא יקרא על ידי זה אכזרי, כיון שענין הפיוס הוא שמראה לחבירו שיוודע שחטא והרע לו, ולפיוכך מבקש הוא ממנו מחילה. והוסיף (שם ס"א), שהוא הדין בכל אופן שהנפגע מבין שבקשת המחילה אינה באמת מליבו, וכן באופן שאומר אחטא ואשוב והוא ימחול לי.

(12) משמע לכאורה מדבריו שבכל פעם יקח עמו שלשה אנשים אחרים, וכך כתב הרבינו יונה (שערי תשובה שער ד אות יט), והוא שלא כמו שכתבו הפמ"ג (א"א ס"ק ז) והכף החיים (ס"ק יז) בשם ה"פ"ח (ט"ב), שיכול לילך בכל פעם עם אותם אנשים.

[משנ"ב ס"ק ה]

אינו נקוק לו⁽¹³⁾.

(13) ומאחר שאינו נקוק לו, כתב ה"פ"ח (ס"א) שיום כיפור מכפר לו אף על פי שחבירו לא התפייס, שהרי נאמר במשנה (יומא פ"ח מ"ט) 'עד שירצה את חבירו' ולא עד שיתרצה חבירו [וכך גם משמעות דברי המדרש שהובא בביאור הגר"א (ס"א ד"ה מיהו), שהקב"ה מרחם עליו וכו']. מאידך, משמעות דברי הרבנו בחיי (בראשית נ"ז) שכל זמן שחבירו אינו מוחל לו אין מתכפר לו, וכן דעת הגר"ש אלישיב (חשוקי חמד יומא פו, ב), וביאר שמה שכתב השו"ע שאינו נקוק לו היינו שאינו מנש על כך כיון שנחשב הרבר כאנוס, אך מי"מ לא התכפר לו ה"טא.

[ביה"ל ד"ה יחזור]

ואם רפך ילך שלש פעמים⁽¹⁴⁾.

(14) ואף אם מפיסו שלש פעמים בוו אחר זו בזמן אחד, כתב המקור חיים (לבעל החוות יאיר, ס"א) שמועיל הדבר, ורק הפעם הראשונה צריך שתהיה בנפרד, וסיים, שמי"מ צריך שתהיה שהות קצת בין השלש פעמים.

זה יתכן שכשמודיעו שגול אף על פי שאינו מודיע את שמו, יכול לטמון על כך שימחול לו.

ובאופן שהנזול לא ידע מהגזילה, ולא היה לו צער מכך, כתב הפלא יועץ (ערך תשובה) שאינו צריך לפייסו, ואף יכול להשיב לו את הגזילה על ידי הבלעה בחשבון וכדו', וכן כתב בשו"ת אגרות משה (שם) שיכול לשלוח לו את הממון על ידי הדואר וכדו', בלא שיפרט עבור מה שולח לו, וכן דעת הגר"ש אלישיב (אשרי האיש ח"ג פ"ב אות ח). מאידך, הכף החיים (שם) הביא שו"ת שאילות שמואל (ס"י מא) שהסתפק בדבר, ושהפתחי תשובה (כאן) כתב שמי"מ צריך לפייסו על כך שגרם לו מניעת רווח ממון בזמן שהממון היה אצלו, וכמו שאמרנו בירושלמי (בבא מציעא פ"ה ה"ג) שמי שביטל כסו של חבירו, יש לחבירו תרעומת עליו.

ולגבי מי שגנב או הויק בהיחזו קטן, כתב במשניב לעיל (סי' שמג ס"ק ט) שמצד הדין הוא פטור מלשלם [כשאין הגניבה קיימת], אכן, לפנים משורת הדין הוא צריך לשלם.

[משנ"ב ס"ק ו]

שללך פעצמו אליי⁽¹⁵⁾ וכו', לעשות על-ידי אמצעי⁽¹⁶⁾.

(15) ובטעם הדבר שצריך לכתחילה לילך אליו בעצמו, כתבו המטה משה (סי' תתמו) והמוהר"א אולאי (דהגות על הלכות כאן ס"ק א) בשם המהריב"ת, שעל ידי הבושה והבויון במה שילך בעצמו, יתברר לו מה שחטא לחבירו.

(16) ואם נדע לו שחבירו מחל לו בלא ששלח לפייסו כלל, כתב הפלא יועץ (ערך תשובה) על פי הגמ' בימא (פו, א) שאף על פי שהדבר הועיל לו הרבה, מי"מ אין מתכפר לו לגמרי, וכן הובא (מועדים וזמנים ח"א סי' נד), לתשובת השנה פ"ב מהל' תשובה ה"ט) בשם הגר"י בלאזר, שכשחבירו מוחל לו בלא בקשת מחילה מצידו, חסר לו בכפרה, וכעין זה הובא בשם החו"א (חוט שני יום כיפור עמ' ק ד"ה ושמתו), שעיקר ענין הפיוס הוא שעל ידי זה שמכניע את עצמו לבקש ממנו מחילה, נחשב הדבר כיתשובת המשקל על מה שחטא כנגדו.

והוסיפו המטה אפרים (ס"ג) והקצו"ע (סי' קלא ס"ד), שאם אין החוטא מתעורר לבקש מחילה מחבירו, יש לו להמציא את עצמו אליו, כדי שיבקש ממנו מחילה.

[משנ"ב ס"ק ז]

צריך לפרט מה שחטא לחבירו⁽¹⁷⁾ וכו', לא יפרט אוחז⁽¹⁸⁾.

(17) אולם לענין ידיו שבינו לבין קונו, כתב השו"ע לקמן (סי' תרו ס"ב) שאין צריך לפרט חטאו [והביא הפמ"ג (א"א ריש הסימן)] את מה שדרשו בגמ' בימא (פו, ב) שחלוק הדבר בין ידיו שבין אדם לקונו לדברים שבין אדם לחבירו, וראה לעיל (הע' 6) בטעם הדבר.

(18) וגם באופן שחבירו לא יתבייש, אך יהיה לו צער ועגמת נפש כשיתגלה לו שחטא כנגדו, דעת הגר"י מסלנט (הגרא"א דסלר משמו, הובא במועדים וזמנים ח"א סי' נד) שאסור לו לפרט ולגרום לו צער בכך, אלא שיאמר לו שאם פגע בו הוא מבקש מחילה על כך.

הלכות יום הכיפורים סימן תרו

עב

באר הגולה

ד שם סעודה נתיב
לרבי
ה מיטרא רבי יחי
בר מנינא שם
ו קרבי שם ושלח
סוק להט סמחוסמא
פרשה ואתסון ז כל
בו התשפין שלח
קרימ ח שם ותשור
בשם אבי תיאיש

אחרונה (ו) לפני עשרה שבקש ממנו מחילה (מרוכי דימא ומחיל). וְיָאָם הוּא (ג) (ז) רבו, צריך לילף לו כמה פעמים עד שיתפס: הגה והפוחל (ח) לא יהיה אכזרי מלמחל (מהר"ל), אם לא שמכין (ז) (ט) לטובת הקובקש (י) מחילה (גמרא דימא), ואם הוציא עליו שם רע (פ) (יא) אין צריך למחל לו (מרוכי וסמיג ההודים ע"פ מהלכת חשיבה ומהר"י): ב (יב) יאם (ו) מת (יג) אשר הטא לו, מביא עשרה בני-אדם ומצמידם (יד) על (ו) קברו ואומר הטאתי לאלהי ישראל ולפלוגי זה (טו) שחטאתי לו (והגה לבקש מחילה בערב-יום-כפור, מרוכי דימא): ג יתקנת קדמוניו וחרם, (טז) שלא להוציא שם רע על המתים: ד (יז) יוכל לטבל וללקות ממי שירצה, רק שיהנה (יח) קדם הלילה. (יט) וְיָאִינוּ מְבַרְךְ על הטבילה: הגה ואין צריך לטבל רק פעם (ת) אחת (כ) בלא ודוי (כא) *משום קרי, והוא הדין בהטלה (ט) תשעה קבין מים (כב) גמי מהני (מהר"י וכלב ומשב"ק), מי שמת לו מת (כג) בין ראשה השנה ליום-הכפורים

באר היטב

אין שם בדין הנהגה, בי"ח (ג) רבו, אפילו אינו רבו מבקש רק ששמע ממנו דברי-תורה, מי"צ, מ"א, ובשעת מחילה צריך לפרט הטא שחטא לחברו, ואם חברו מחפש בזה לא יפרט אותו, מ"א: (ד) לטובת, והיה אם מכון לטובתו, בית, ועין ט"ז סי"ב, ועין מ"ש עליו המדבר: (פ) א"צ, פ"י שאין המחל אכזרי לשאין טוחל, אבל אם רוצה למחל הוי מחילה, משיה אם מת אותו שחטא לו מהני לענין אף שהוציא עליו שם רע, דאמרין אלו היה קים היה מחל לו, ותיב וי"ד בני-אדם על קברו כמי שסיב: (ו) קות, אם אטר לאחד ממזר לא פנס בכבוד אביו, ויכול לומר עליו פוגמי, א"כ אמר ממנו בן

אין שם בדין הנהגה, בי"ח (ג) רבו, אפילו אינו רבו מבקש רק ששמע ממנו דברי-תורה, מי"צ, מ"א, ובשעת מחילה צריך לפרט הטא שחטא לחברו, ואם חברו מחפש בזה לא יפרט אותו, מ"א: (ד) לטובת, והיה אם מכון לטובתו, בית, ועין ט"ז סי"ב, ועין מ"ש עליו המדבר: (פ) א"צ, פ"י שאין המחל אכזרי לשאין טוחל, אבל אם רוצה למחל הוי מחילה, משיה אם מת אותו שחטא לו מהני לענין אף שהוציא עליו שם רע, דאמרין אלו היה קים היה מחל לו, ותיב וי"ד בני-אדם על קברו כמי שסיב: (ו) קות, אם אטר לאחד ממזר לא פנס בכבוד אביו, ויכול לומר עליו פוגמי, א"כ אמר ממנו בן

משנה ברורה

(ו) לפני עשרה¹¹⁸, קרי לפרסם הדבר שמצדו לא יבצרה¹¹⁹: (ז) רבו, אפלו (ח) אינו רבו מבקש אלא ששמע ממנו דברי-תורה: (ח) לא יא אכזרי מלמחל, דכל המעביר על מדותיו מעבירין לו על כל פשעיו, (ט) ואם הוא לא ירצה למחל, גם לא ימחלו לו¹²⁰: (ט) לטובת המבקש וכו', קרי שיהא נקנע לבו הערל ולא יגיל בקו, ומכל מקום נראה דמלכו (ט) צריך להסיר השגחה ממנו, אחריו דבאמת בקש ממנו מחילה: (י) מחילה, והוא הדין אם (י) מכון לטובת עצמו, שמתירא שיגיע לו הוק פשימחל¹²¹: (יא) אין צריך למחל לו, דאיכא דשמע בהשדא ולא שמע בפנים ותשאר השם רע, (יב) ומכל מקום מדת ענוה למחל גם בזה: ב (יב) אם מת וכו', זה קאי (יג) גם הוציא שם רע, דאמרין אלו היה מי הנה מוחל לו: (יג) אשר הטא לו, ואם קרא לאחד ממנו¹²², יש אומרים דקנס בכבוד אביו גם כן וצריך לילף על קברם¹²³, (יג) אבל ביום חולקין על זה, ויכול לומר לאו אדעפאי שיהיה הדבר נוגע לאבותיו, אלא-אם-כן קראו ממנו בן ממנה, ועין בהש"ך משפט סימן תכ לענין אם קראו דשע בן דשע או גב בן גב¹²⁴: (יד) על קברו¹²⁵, וצריך לילף לשם יחף, ואם (יד) הוא הוי לשלשה פרסאות שלח שלוחו לשם, והשלים יתח עשרה (טו) אנשים וילף על קברו ויבקש מחילה בשם המסבך ויאמר: הגני שליח פלוגי מודה ברבים ששלקתי פלוגי לאמר שחטא לאלהי ישראל וכו', ואם חרפו לאמר מיתה (טו) אין צריך לילף על קברו, אלא בקבש ממנו מחילה במקום שבש"ס¹²⁶: (טו) שחטאתי לו, בחטא פלוגי, (יז) כי צריך בזה לפרט החטא¹²⁷, (יח) והם לשיבו לו: מחול לך מחול לך, שלש פעמים: ג (טז) שלא להוציא שם רע וכו', ולכן (יט) צריך לעשות משוכה על שערב החרם¹²⁸: ד (יז) יוכל לטבל, המחבר קצר, דמקום היה לו לכתב דמנהג לטבל וללקות בערב-יום-כפור, (כ) ואפלו נצרים ובתולות, מפינן שהם בני מצות טובלות¹²⁹: (יח) קדם הלילה, וטוב (כא) שיטבל קדם תפלת המנחה, ששם מתנהג¹³⁰, וכן נוהגין, ומקצתן נוהגין לטבל אחר עבודה המפסקת קרי שיהיה סמוך ליום-הכפורים: (יט) וְיָאִינוּ מְבַרְךְ, דטבילה זו אינו רק משום מנהג¹³¹: (כ) בלא ודוי, לאפוקי מאותן הרגילין להתודות בשעת טבילה: (כא) משום קרי¹³², ולכן די בפעם אחת, וגם אין צריך לודוי, ונאשה ששמשה בתוך שלשה ימים צריכה לכפר ביתה בחמין קדם טבילה, שלא תפלט שכבת-זרע ותחזור לטמאת קרי, אם לא שהיא סמוך לטבילה או סמוך לוקמה, שאז רגילות להעבר, ואם הכבוד יש לחש להשקמת זרע, כן כתב מגן-אברהם, ובתשובת רבי עקיבא איגר מפסק ומצדד דלעולם לא תכבד¹³³, והש אומרים דטעם (כב) הטבילה משום השוכה¹³⁴, ולפי זה יש לטבל שלש פעמים¹³⁵, וכן כתב הרוקח, ועין במגן-אברהם, דאף למאן דסבירא לה דטעם הטבילה משום קרי, אפלו הכי צריך למיד לטבל בערב-יום-כפור, אפלו אם כבר טבל בערב-ראשה-השנה¹³⁶ ולא נאה עוד קרי¹³⁷: (כב) גמי מהגרי¹³⁸, אם הוא מצטער בטבילה [מהר"י], ופנטי דיני תשעה קבין, עין לעיל בסימן פח במשנה ברורה¹³⁹: (כג) בין ראשה השנה ליום-הכפורים, והוא הדין

שער העיין

(ח) מגן-אברהם והגרי"א: (ט) דלמעלה דין מדה נגד מדה, וצריך למחל לחברו אפלו אם ענת נגדה במיד ובמרה, ואז מותרין לו בסימן אפלו על המידות, וכמו שאמרנו בגמרא: לטי נשא עון, לטי שעובר על פשע: (ט) ובעין זה משמע גם-כן מפרדי-קדים במשפחות-הוב: (י) ט"ז ומגן-אברהם ושי"א, ונראה דגם בזה צריך להסיר השגחה מלבו: (יא) מגן-אברהם ושי"א: (יב) ט"ז ושי"א: (יג) מגן-אברהם בשם ים של שלמה, וכן פסק הגרי"א: (יד) אחרונים: (טו) משה אפרים, עין שם שכתב ששעות-סופר במחצית-השקל שכתב 'שנים': (טז) אחרונים: (יז) משה-אפרים: (יח) אלה רבה: (יט) אחרונים: (כ) מגן-אברהם: (כא) ט"ז ומגן-אברהם, ולענין דדין פתח הבש"י דעקשו נהגו הרבה אנשים להתודות במקנה, ועין בפרדי-קדים דאין להזכיר שם השם בגלוי ראש, ומים זמים ולבו רואה ערוה גם-כן אטור¹⁴⁰ וכל-שכן אם מצוי שם לראות ערות חברו דאסור, רק יאמר 'אשכחתי בלא התכרת השם'¹⁴¹, עד כאן לשוננו, אכן לפי הנראה, אותן המתודות בודאי לא יתברר בזה ויאמר גטח הודיו כמו שהיו בשדורים, ועל-כן שב ואל תעשה עדיף, וטוב יותר שיאמר הודיו שלם בשעת המנחה: תרומה: 1 שם מדה נפש, 2 פלוגי.

הלכות יום תפפורים סימן תרו

ביאורים ומוספים

ז) בשם הפרי"ח (סי"ב) שכיון שמזכיר ברבריו את שם 'אלוקי ישראל' אין זה דרך ארץ לומר כך בפחות מעשרה, והוסיף הפמ"ג, שדומה הדבר לברכת הזימון שאת השם 'אלוקי' אינו מזכיר אלא בעשרה אנשים. טעם נוסף כתב שם, שכיון שאילו היה חבירו חי יתכן שלא היה מתפייס, וזיה צריך להביא עשרה אנשים לומר בפניהם שביקש ממנו מחילה [וכמו שכתב הרמ"א לעיל (סי"א)], לפיכך יקח גם עתה עשרה אנשים. אמנם תמה שב, שלפי זה יצטרך לומר בפני המת שלש פעמים, וכמו שכתב בשו"ע לעיל (סי"א) לגבי חי.

23) וביאר הכף החיים (סי"ק מט) שהיינו שייבש מחילה לפני אותם אנשים שחירפו בפניהם, ויאמר יחטאתי לאלוקי ישראל ולפלוני וכו'. ואם אותם אנשים שדיבר בפניהם הלכו כבר מאורח המקום, הורה הגר"ח קניבסקי (תורת המועדים סי"ק יג) שייבש בפניהם במקום שהם עתה.

[משנ"ב סי"ק טו]

פי צריך בקנה לפרט החטא²⁴.

24) אולם באופן שיש בפרוט החטא בוויך למת, כתב הקצושי"ע (סי"קלא סי"ח) שאין לו לפרט נוכחו שכתב המשני"ב לעיל (סי"ק ג) לגבי המבקש מחילה מהחיו.

[משנ"ב סי"ק טז]

על שצריך לתקן²⁵.

25) ובגדרי התשובה של המדבר רע על המתים, כתב הרמ"א (הו"מ סי"ח תכ ס"ח) שצריך לקבל על עצמו תענית ותשובה ועונש ממין כפי ראות בית הדין.

[משנ"ב סי"ק יז]

מפנין שהם בני מצות טובות²⁶.

26) ושלא כמו שכתבו הא"ר (סי"ט) והמקור חיים (לבעל החוות יאיר, סי"ד) בשם המטה משה (סי"ח תתמ) שנשים אינן צריכות לטבול, כיון שאין יכולות להתדמות בטהרתן למלאכים וכו' וכו' בשעה יצא לקמן (סי"ח תרי"ט סי"ט). אכן, ראה במשני"ב להלן (סי"ק כא) שיש שסברו שטעם הטבילה משום תשובה, ולפי זה שייך הדבר גם בנשים.

ומה שכתב שגם בתולדות נהגות לטבול, אף שכתב הב"י (י"ד סוף סי"ק קפג) בשם הריב"ש (סי"ח תכה) שלא תיקנו לפניות לטבול לנדידות, משום חשש תקלה [כיון שסר מהן איסור 'נדה' החמור], ביאר הקצה המטה (סי"ק יד) שכל החשש הוא רק בטבילה כדנינה [על ידי הפסק טהרה וטפירת שבעה נקיים], מה שאין כן בטבילת ערב יום כיפור שאינה בדין טבילה כלל, ולכן אין בזה חשש תקלה. עוד כתב שם על פי המבואר בשו"ת מהר"ם שיק (י"ד סי' ססד) שדוקא בשטובלת בלא סיבה יש חשש שיאמרו שהיא מותרת, שאם לא כן לצורך מה טבילה, מה שאין כן בשטובלת משום אזהר סיבה, ולפיכך כאן שטובלת לטהרת יום כיפור, אין חשש ברבה וכעין זה כתב בשו"ת רב פעלים (י"ד ח"ד סי' טז) [אולם ראה בשו"ת חמד (אסיפת דינים מערכת יום כיפור סי' א אות ו) שכתב על פי הריב"ש הנ"ל, שאין לבתולות ושאר פניות לטבול בערב יום כיפור, והביא שכן כתב גם בספר מור ואהלות, וראה גם בקצה המטה (שם) שכתב שלא התפשט כל כך דבר זה שיטבולו כל הבתולות בערב יום כיפור].

ואפילו אשה שעומדת בתוך שבעה נקיים ורוצה לטבול בערב יום כיפור, כתב בשו"ת רב פעלים (שם) שאין למחות בה, שכיון שבטבילה זו אין מקפידים על כמה דברים הנהוגים בטבילת אשה המשך במילואים עמוד 44

[משנ"ב סי"ק ו]

לפני עש"ה¹⁵ וכו', שמשדו לא יבצר¹⁶.

15) והאם מועיל לומר לפני עשר נשים, הסתפק בשו"ת רב פעלים (ה"ב א"ח סי' סב) בדבר, שאמנם יתכן שגם על ידי נשים מתפרסם הדבר, ואדרבה על ידיהן הדבר מתפרסם יותר שהרי הן דברניות, אך מאידך יתכן שעל ידי נשים מתפרסם הדבר רק בין הנשים ולא בין האנשים, שהרי אין דרכן לדבר בין האנשים, וצדד שבדעבד מועיל, אך לכתחילה בודאי ראוי לומר בפני אנשים, כיון שאין דרך ארץ לחזר אחר נשים [וראה בדבריו טעם נוסף לכך שלכתחילה אין לומר בפני נשים].

16) והוסיף הכף החיים (סי"ק כד) לבאר בשם הלבוש (סי"א), שהוא כדי שלא יהשדוהו אחרים בכך שמצרו יבצר הדבר, וכתב הכף החיים שלפי זה באופן שאין חשד, והיינו שאין ידוע לאיש מהדבר, אין צריך לומר בפני עשרה.

[משנ"ב סי"ק ח]

גם לא ימחלו לו¹⁷.

17) עוד כתב הא"ר (סי"ק א) בשם המקובלים, שמי שאינו מעביר ביום כיפור את השנאה שיש בליבו על חבירו, אין תפילתו נשמעת, וכן כתב המטה אפרים (סי"ד).

[משנ"ב סי"ק י]

שגזיע לו הקץ כשימחלו¹⁸.

18) ולגבי ממון שחבירו חייב לו רק כדי לצאת ידי שמים [וכן שהזיקו על ידי 'גרמא' וכו'], כתב המקור חיים (לבעל החוות יאיר, סי"א) שגם בזה אינו חייב למחול לו.

עוד כתב, שגם באופן שלחבירו אין עכשיו לשלם לו ורוצה לשלם כשהיה לו, אין צריך למחול לו מחילה עולמית על עצם החיוב, אלא די אם ימחול לו על החיוב לשלם מיד.

[משנ"ב סי"ק יג]

ואם קרא לקד ממזריו¹⁹ וכו', וצריך לילף על קברם²⁰ וכו', נגב בן נגב²¹.

19) ובאופן שאותו שקראו בשם ממזר אינו דר בעיר הזאת, הסתפק הרע"ק"א (תהנות על השו"ע הו"מ סי' תכ ס"ח) האם יכול הקורא לפרש את דבריו ולומר שכוונתו היתה רק שהוא זר ונכרי כאן, וכעין מה שפירשה הגמ' (קדושין עב, ב) את הפסוק 'וישב ממזר באשדה' (וכריה ט ו) שהיינו מלשון זרות ולא מלשון פסול, ונשאר בצ"ע.

20) ואף על פי שאמר זאת לאחר מיתתם, וכתב להלן (סי"ק יד) שאם חירף את חבירו לאחר מיתה אין צריך לילך על קברו, מבואר במטה אפרים (סי"ח) שמוציא שם רע לאחר מיתה חמור יותר, שבוה צריך לילך על קברו.

21) שם (סל"ח) כתב הרמ"א, שהקורא לרשע בן צדיק רשע בן רשעי אינו נחשב כפוגם בכבוד אבותיו, וביאר הסמ"ע שם (סי"ק נה) על פי הגמ' (סנהדרין נב, א) שרגילים לקרוא לרשע בן צדיק רשע בן רשעי, וכמו שכתוב (יקרא כא ט) לגבי בת כהן שזינתה, "את אביה היא מחללת". [אמנם כתב הגליון מהרש"א (על הסמ"ע שם, מבתי) בשם שו"ת הוות יאיר (סי' סד), שהיינו דוקא בחיי האב, אבל לא לאחר פטירתו].

[משנ"ב סי"ק יד]

על קברו²² וכו', במקום שפגועו²³.

22) ובטעם הדבר שצריך ליקח עשרה אנשים, כתב הפמ"ג (א"א סי"ק

